

VÁROS- ÉS KERÜLETFEJLESZTÉS ÚJFAJTA MEGKÖZELÍTÉSBEN – Javaslatok egy esetleges zuglói helyi pénz bevezetéséhez¹

Lakócai Csaba

*(tudományos segédmunkatárs, MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete (Pécs)
PhD-hallgató, PTE KTK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola)*

Jelen tanulmány témája abból a feltevésből indul ki, hogy napjaink gazdasági, társadalmi és környezeti problémái alapvetően mind a pénzrendszer strukturális hibáira vezethetők vissza. Ennek főbb negatív következményei a rendszerszintű instabilitás, a szélsőséges társadalmi és területi egyenlőtlenségek, a prociklikus gazdaságpolitika, valamint a társadalmi és természeti értékek degradálódása. További problémát jelent, hogy különböző típusú és területi léptékű közpolitikai célok megvalósításához ugyanazt a fajta jegybanki pénzt használják, ami a gyakorlatban aláássa a szubszidiaritás elvének érvényesülését. Önkormányzatok által (is) támogatott helyi kiegészítő fizetőeszközök használatával valamelyest mérsékelni lehet a negatív hatásokat, illetve ezek bevonásával jobban megvalósíthatók egyes településfejlesztési elképzelések, mint ahogy azt már néhány működő példa is mutatja Európában és a világ többi részén egyaránt. Ezek alapján és az aktuális városfejlesztési problémákból kiindulva a tanulmány egy esetleges, a főváros XIV. kerületében megvalósítható fiktív zuglói helyi pénz lehetőségét vizsgálja meg nagyvonalakban.

Kulcsszavak: városfejlesztés, helyi pénzek, önkormányzat, Zugló

1. A 21. század eleji városfejlesztési elképzelésekről általánosságban

Napi szinten is tapasztalható, hogy a pénzügyi globalizáció jelenlegi formája olyan kényszermechanizmusokat jelent, amelyek következményeként sokszor áldoznak fel rövid távú gazdasági érdekekért hosszú távú fejlesztéspolitikai célokat, és ennek sokszor a helyi fejlesztés esik leginkább áldozatul. Léteznek ezen folyamatokkal szemben kritikus alternatív irányzatok, amelyek a strukturális hibákra helyezve a hangsúlyt egy alapvető gazdasági szerkezetváltást sürgetnek. A globalizációval dacoló és a gazdaság relokalizációját hirdető alternatív irányzatok és tendenciák urbanisztikai vetületének jelentőségére hívja fel a figyelmet Enyedi György, felvetve annak lehetőségét, hogy „a helyi gazdaság erősödése mérsékelné a globális nagyvárosi régiók világméretű gazdaságszervező funkcióit s népességvonzó erejét” (Enyedi 2011).

Jelen tanulmány szerzőjének álláspontja az, hogy urbanisztikai szempontból is léteznek úgymond mainstream folyamatok és azoktól eltérő (vagy azokkal

¹ A tanulmány elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) K120007 számú, *Pénzintézetek gazdaságfejlesztő szerepe a teljesítmény és a hitelezési mutatók alapján: területi pénzügyi vizsgálatok* című kutatása támogatta.

szembemenő) alternatív trendek, amelyekkel ugyanakkor eddig indokolatlanul keveset foglalkozott a társadalomtudományi kutatás. Ezen irányzatok közül kettő, egymáshoz is kapcsolódó társadalmi kezdeményezést és mozgalmat emelünk ki az alábbiakban.

1) Az egyik az úgynevezett „nemnövekedés”² elvével hozható összefüggésbe. Fontos tisztázni, hogy a nemnövekedés fogalma nem negatív növekedést vagy stagnálást jelent, hanem a növekedésfüggő gazdasági kényszermechanizmusok tagadását. A nemnövekedés-mozgalom tágabb keretébe tartozik az – elsőként Nagy-Britanniából kiinduló – Átalakuló Városok Mozgalma³, amely mára hálózattá szerveződött, és amely „elsősorban a helyi gazdaság megerősítését, a helyi élelmiszerellátás fellendítését, az energiahasználat csökkentését és egy szolidárisabb közösséget próbál meg elérni társadalmi-gazdasági újra-lokalizációval, ami egyúttal a klímaváltozás enyhítését is szolgálja, és felpezsdíti a helyi közösségi életet.”⁴ Ebbe beletartozik a város és vidéke kapcsolat újragondolásával a regionális önellátás megszervezése, valamint a gazdasági monoszektoralitás és a túlzott specializáció helyett a helyi gazdaság diverzitásának erősítése, a belsőerőforrás-alapú fejlesztés és a rövid fogyasztói-beszállítói láncolatok kiépítése és megerősítése (Európai Bizottság 2011: 11). Megemlíthetők továbbá az angol kifejezéssel *sharing economy*-nak (PwC csoport 2011) nevezett megosztás alapú közösségi gazdálkodási kezdeményezések, vagy éppen a városfejlesztési szempontból is jelentős civil kezdeményezések a városi autósforgalom csökkentéséért és ezzel párhuzamosan a kerékpáros útvonalhálózat és infrastruktúra fejlesztéséért.

2) A másik, a fentiekhez szorosan kapcsolódó, ugyanakkor egy hosszabb távú szerkezeti átalakulást is előrevetítő mozgalom a helyipénz-kezdeményezések mozgalma. A jelenlegi globális világgazdaságban többé-kevésbé minden térség ki van téve az egyoldalúan csak egy ágazatra építő fejlesztéspolitika (gazdasági monoszektoralitás) veszélyeinek, ami a túlzott specializációból következik, és ami rendkívül sérülékennyé teszi az adott térséget, mivel a helyi szereplők szinte teljesen tehetetlenné válnak az adott ágazatot érő és tőlük független külső megrázkódtatásokkal szemben. Ez a reálgazdaság mellett a pénzügyi szektorra is igaz; a pénzügyi monokultúrák rendkívül sebezhetővé tesznek egy országot vagy térséget, mivel annak gazdasága függő helyzetbe kerül az általában külföldi székhelyű multinacionális kereskedelmi és hitelbankoktól. A pénzügyi kiszolgáltatottságot nagyban csökkentheti, és egy térség gazdasági rezilienciáját erősítheti az úgynevezett monetáris diverzitás, vagyis az, ha többfajta fizetőeszköz van forgalomban. Lietaer és szerzőtársai (2015: 81–92) monetáris „ökoszisztémának” nevezik ezt, hangsúlyozva a biológiai rendszerektől átvett analógia fontosságát. Egy ilyen, ideális esetben megvalósuló monetáris ökoszisztémában a helyi pénzek legfontosabb szerepe a helyi vagy regionális fejlesztésekhez szükséges belső

² Ez elsőként Franciaországban szerveződött politikai mozgalommá Nemnövekedés Párt (*Parti pour la décroissance*) néven. A koncepció elméleti háttéréről lásd: Liegey et al. (2013).

³ Az Átalakuló Városok Hálózatának honlapját lásd: <https://transitionnetwork.org/>

⁴ Lásd: <http://lmv.hu/atalakulo-varosok/modell>

erőforrások helyben tartása, illetve a kihasználatlan kapacitások és a kielégítetlen helyi igények jobb összekapcsolása, amire a hivatalos jegybanki pénz kizárólagos használatával kevésbé képesek az önkormányzatok. Ebben a minőségükben a helyi kiegészítő fizetőeszközök fontos szerepet kaphatnak a jövő városfejlesztési modelljeiben, túllépve az eddigi – mostanra elavult – egyoldalúan gazdaságcentrikus, növekedés- és piacorientált fejlesztéspolitikai paradigmán.

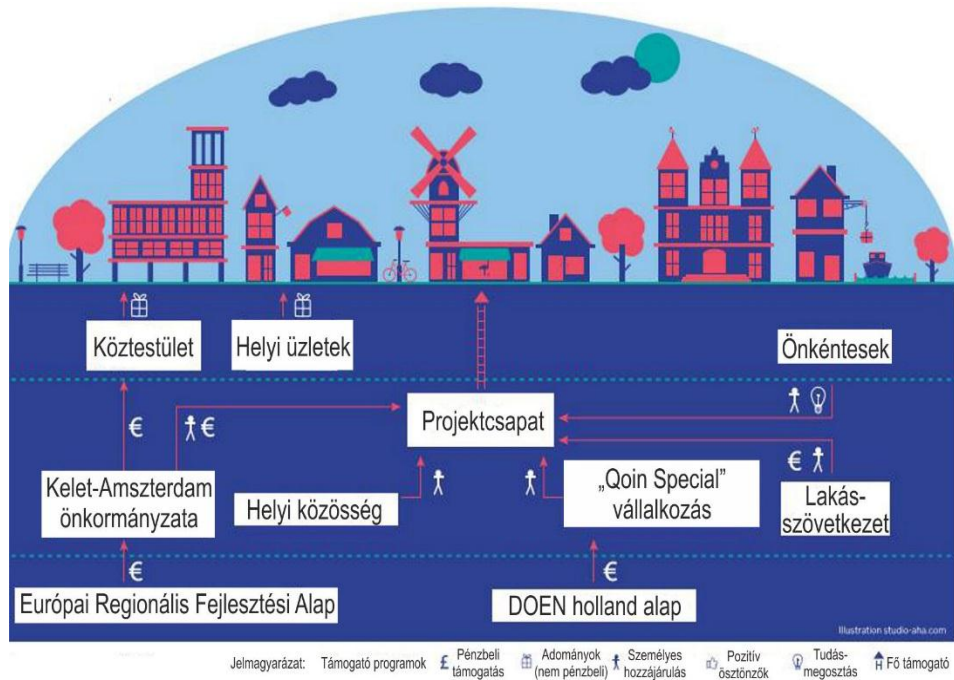
2. A helyi fizetőeszközök mint a tágabb fejlesztéspolitikai elképzelések lehetséges eszközei

Ha megnézzük az Európai Unióban már működő helyi fizetőeszközöket, megállapítható, hogy ezek összhangban vannak az uniós szinten is megfogalmazott fenntartható városfejlesztési célokkal. Ilyen célok egyebek mellett az életszínvonal és a társadalmi kohézió növelése, a helyi közszolgáltatásokhoz történő általános hozzáférés biztosítása, az épített és a természeti környezet védelme, a helyi gazdaságok erősítése diverzifikált termelési és szolgáltatói rendszerekkel, valamint a fejlődés leválasztása az erőforrások feléléséről (Európai Bizottság 2011: 10-11).

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének 2030-ig érvényes fenntartható fejlődési programtervezetében szereplő célok közül a 11. a városok és települések befogadóvá, biztonságossá, alkalmazkodóképessé (rezilienssé) és fenntarthatóvá tételéről, a 12. pedig a fenntartható fogyasztási és termelési szokások eléréséről szól, amelyek részben elősegíthetők a kiegészítő helyi fizetőeszközök használatán keresztül. Az ilyen jellegű kezdeményezések jól illeszthetők továbbá az Európai Unió 2016-ban megfogalmazott Városfejlesztési Menetrendjének (*Urban Agenda for the EU*) céljaihoz is, úgymint a városi szegénység és munkanélküliség kezelése, körforgásos gazdaság kiépülése vagy a fenntartható föld- és természetierőforrás-használat. (Eurostat 2016: 16-20)

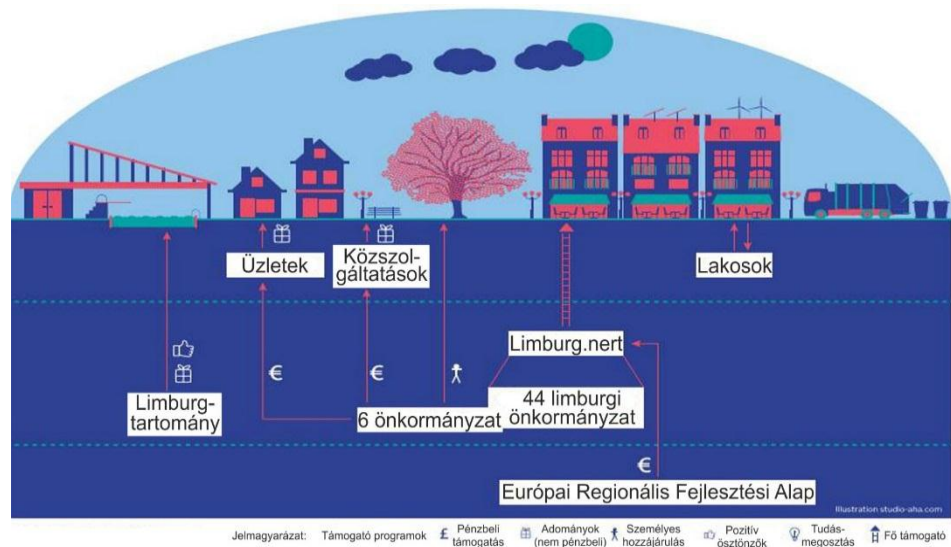
Deklaráltan igény van a kormányzás valamennyi – uniós, nemzetállami, önkormányzati – szintjén a strukturális és kohéziós alapokból érkező támogatások felhasználásának helyspecifikusabbá tételére, ami az Európai Unió fejlesztéspolitikájának és a helyipénz-kezdeményezéseknek a lehetséges kapcsolódási pontját jelenti. Már vannak konkrét, működő példák arra vonatkozóan, hogy a helyi kezdeményezésű fizetőeszközöket összekössék például az Európai Regionális Alapból érkező források felhasználásával. Az alábbi három ábra egy-egy ilyen esetet ábrázol, amelyek közül az 1. ábra a kelet-amszterdami Makkie, a 2. ábra a kelet-belgiumi Limburg tartományban forgalomban lévő e-Portemonnee, a 3. ábra pedig a walesi ún. „fűszeres” időjövőírás-rendszerek szervezeti kapcsolatait mutatja be sematikusán. (Utóbbi esetében a Brexit következtében a jövőben valószínűleg kevésbé számíthatnak már az uniós forrásokra.)

1. ábra: A Makkie szervezeti kapcsolatai

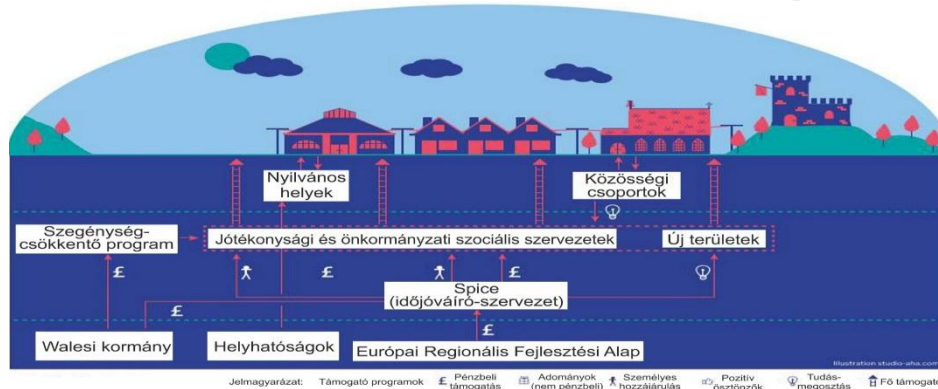
Forrás: CCIA 2015: 73 (saját fordítás)

2. ábra: Az e-Portemonnee szervezeti kapcsolatai

Forrás: CCIA 2015: 75 (saját fordítás)

3. ábra: A walesi időjövívítés-rendszerek szervezeti kapcsolatai

Forrás: CCIA 2015: 77 (saját fordítás)

A következőkben nemzetközi példák alapján Budapest XIV. kerületének, Zuglónak a vonatkozásában lesz szó egy esetleges, egyelőre teljesen fiktív kerületi fizetőeszköz használatának lehetőségéről a kerületfejlesztés néhány főbb aktuális problémájára és kihívására fókuszálva.

3. Egy helyi pénz használatának lehetőségei a zuglói kerületfejlesztés számára

Mint fentebb szó volt róla, a kiegészítő helyi fizetőeszközök különböző (egymáshoz kapcsolódó) gazdasági, társadalmi és környezeti célokat fogalmazhatnak meg. A továbbiakban néhány aktuális kerületfejlesztési probléma megoldására létrehozható esetleges zuglói helyi pénz ötletéről lesz szó olyan, már megvalósult vagy megvalósulás előtt álló példák bemutatása mellett, amelyeket hasonló okokból és hasonló célokért vezettek be. Közös ezekben az esetekben, hogy kiegészítő fizetőeszközként működnek, vagyis nem helyettesítik a hivatalos pénznemet, viszont olyan fejlesztési célokat lehet megvalósítani velük, amelyeket a hivatalos pénz használatával nehezebb lenne. A bemutatásra kerülő helyi pénzek fedezete minden esetben a társadalmilag valamilyen formában hasznos munkavégzés által megtermelt érték, így a jegybanki pénztől eltérően használatuk már önmagában is közhasznú és közérdekű, amennyiben az elér egy bizonyos kritikus volument.

Az egyik legrégebbi modern kiegészítő fizetőeszköz-fajta az úgynevezett időjövívítés-rendszer, amelynek gyökerei a walesi munkásmozgalomban vannak, amikor a bányászközösségek a munkabérek egy részével hozzájárultak helyi szolgáltatások, mint például klinikák, munkásklubok és könyvtárak létrejöttéhez és fenntartásához (CCIA 2015: 59). Egy szemléletes mai példaként említhető a svájci Sankt Gallen városában bevezetett *zeitvorsorge* nevű, időjövívítésen alapuló rendszer, amelynek célja az, hogy kiegészítse a város folyamatosan növekvő igénybevételnek kitett nyugdíj- és egészségügyi rendszereit. (ibid: 47) A projekt lehetővé teszi a lakosoknak, hogy jóváírásokat keressenek és takarítsanak meg azáltal, hogy különböző módokon részt vesznek az idősebb lakosok ellátásában. Ezeket a

jóváírásokat később visszaválthatják különböző ellátással kapcsolatos szolgáltatásokra, amikor a jóváírások gyűjtői maguk szorulnak majd segítségre. A városi önkormányzat garantálja, hogy a jövőben bármikor legyen lehetőség az összegyűjtött jóváírások visszaváltására. A jóváírások keresetében és az ellátás szervezésében helyi szociális szervezetek is segítenek. Mindez elég meggyőzően demonstrálja, hogy a társadalombiztosítási rendszereket meg lehet erősíteni anélkül, hogy jelentősen növelnék az adóterheket vagy leépítenék a közszolgáltatásokat más területeken.

Zugló esetében Palasik (2005: 31) az alábbi, kerületi rendeletre bevezetett segélyezési formákat sorolja fel: rendszeres szociális segély, átmeneti segély, ápolási segély, közgyógyellátás méltányosságból, lakásfenntartási támogatás, temetési segély, speciális helyi lakáskarbantartási támogatás. Ezek közül egy esetleges, a sankt galleni-hez hasonló zuglói időj jóváírás-programmal elsősorban az ápolási segélyt lehetne részben fedezni és továbbfejleszteni anélkül, hogy az különösebb költségvetési terhet jelentene az önkormányzatnak. Előbb persze a helyi lakosság körében kellene egy ilyen rendszer előnyeit és mindenki számára jótékony hatásait tudatosítani.

Az egészségügyi célkitűzéseknél maradva, az időj jóváírás-rendszerekhez képest a helyi fizetőeszközöknek egy még magasabb szintjét jelentik az úgynevezett *wellness-utalványok*. A Lietaer és szerzőtársai által javasolt utalványrendszer lényege az életmóddal összefüggésbe hozható krónikus betegségek kialakulásának megelőzése (Lietaer et al. 2015: 144-151). Wellness-utalványokat egyfelől preventív jellegű egészségmegőrző programokban való részvétellel, másfelől pedig az időj jóváírásokhoz hasonlóan rászoruló gondozásában és ellátásában való részvétellel lehetne megkeresni. A megkeresett utalványokat többféleképpen lehetne felhasználni, vagyis elkölteni, például a biztosítási díjak egy részét lehetne velük fizetni, illetve a tanúsított helyi vállalatoknak egyes egészségmegőrzéshez hozzájáruló termékeit (pl. organikus élelmiszert, sporteszközöket stb.) lehetne velük megvásárolni. Az elfogadóhelyek az utalványokat használhatnák tovább fizetőeszközként a saját vásárlásaikhoz, vagy beválthatnák azt hivatalos pénzre. Összességében akkor érné meg a rendszert működtetni – például a biztosító társaságoknak –, ha az ennek következtében egészségesebbé váló lakossággal járó kiadáscsökkenés és megtakarítás nagyobb, mint a program költsége.

Egy másik fajta, városrehabilitációs céllal létrehozott helyi fizetőeszköz a *toreke*, amit a belgiumi Gent város Rabot nevű kerületében vezettek be 2011-ben (ibid: 167-169). A környék viszonylag szegény, a lakosság etnikai összetétele pedig vegyes. Egy lakossági felmérést követően a városi önkormányzat használaton kívüli földterületeket bocsátott rendelkezésre, ahol több mint száz 4 m²-es kertet hoztak létre, amelyeken a lakosok zöltséget és dísznövényeket termeszthetnek. A kis kerteket 150 toreke éves bérleti díjért lehet használni, amit kizárólag torekében lehet fizetni. Torekét a közösségen belüli városrehabilitációs tevékenységekben való részvétellel lehet keresni, mint például közterek tisztításával, virágosládák felszerelésével és virágültetéssel, a futballpálya rendbetételével mérkőzés után stb. A

tevékenységeket az önkormányzat és a helyi civil szervezetek által működtetett közösségi centrum szervezi meg. A megkeresett terekéket a kertek bérleti díjának fizetése mellett a helyi boltokban is fel lehet használni egyes helyi árucikkek megvásárlására, továbbá mozijegyeket (amennyiben az üres székek kihasználatlanul maradnának egyes vetítéseken) és tömegközlekedési jegyeket is lehet venni velük. A vállalkozások működtetői maguk is használhatják fizetőeszközként a terekét, vagy beválthatják euróra a közösségi centrum irodájában. Az indulás óta eltelt időszak azt bizonyította, hogy az önkormányzatnak mindenképpen megéri a program működésére elkülöníteni a szükséges állandó eurófedezetet, mert azáltal, hogy az így lekötött pénzüsszegnek megfelelő anyagi értéket euró helyett terekében használják a lakosok, bizonyosan a helyi közérdekek érvényesülnek, míg a hivatalos pénznem használatával ez korántsem lenne biztos.

Tájrehabilitációs célt hivatott szolgálni Japánban a tervezett „*biwa kippu*” rendszer is, amelyet egy konkrét környezetvédelmi program kivitelezése érdekében vezetne be az illetékes prefektúra kormányzata (ibid: 170-173). A Biwa-tó Japán legnagyobb és legrégebbi tava változatos ökoszisztémával, ugyanakkor a gazdasági tevékenységből származó számos környezeti problémának van kitéve. A prefektúra szigorú környezeti szabályozást és szubvenciókat alkalmaz a káros folyamatok megállítása és a táj regenerációja érdekében, ennek viszont költségvetési korlátai vannak. Ezért tervbe vették, hogy egy sajátos helyi fizetőeszköz bevezetésével előmozdítják a környezetvédelmet és a tájrehabilitációt, ami nem terheli tovább a súlyosan eladósodott prefektúra költségvetését. A tervezett *biwa kippu* (vagyis *biwa-jegy*) rendszer keretében a háztartásoknak a prefektus kormányzata felé fizetendő éves környezetvédelmi adót *biwa kippu*-ban kellene fizetnie, amelyet a Biwa-tó Környezetvédelmi Kutatóintézet bocsátana ki. A prefektúra határozná meg azon konkrét és mérhető környezeti tevékenységek körét, amelyek elvégzéséért a helyi lakosok és non-profit szervezetek *biwa kippu*-hoz juthatnának. Azok a lakosok, akik nem tudtak elég *biwa kippu*-t megkeresni, más lakosoktól vagy a programban részt vevő non-profit szervezetektől vehetnék *biwa kippu*-t jenért. Az elképzelések szerint összességében egy ökológiai gazdaság aktiválódhatna a helyi pénz használatával.

Zugló esetében, amennyiben a város- és tájrehabilitáció a cél, a belgiumi tereke és a japán *biwa kippu* egyfajta ötvözetének tekinthető helyi fizetőeszközt lenne leginkább célszerű bevezetni. A kerület jelenlegi viszonyaira átfordítva ezt, egy kiemelt önkormányzati programnak számíthatna a Rákos-patak zuglói szakaszának revitalizációja⁵, amit részben vagy egészében finanszírozhatnának egy ilyen helyi fizetőeszközzel. Például az érintett Alsórákos és Rákosfalva városrészekben előírhatnák, hogy a kerületi önkormányzat felé fizetendő adók egy részét kizárólag helyi pénzben lehessen fizetni. Ezt a helyi pénzt az említett városrészekben végzett önkéntes munkával lehetne megkeresni, leginkább a patakkörnyék rendezésében

⁵ Többek közt a Rákos-patak revitalizációjának helyzete is téma volt a zuglói képviselőtestület legutóbbi, 2016. december 16.-i közmeghallgatásán. Lásd: Zuglói Lapok (2017.01.12: 9)

való részvétellel, illetve a kerületi közalkalmazottak és közmunkások ebben kapnák fizetésük egy részét vagy béren kívüli juttatásukat. Emellett a program koordinálásában részt vevő non-profit civil szervezeteken keresztül lehetőség lenne arra is, hogy ha valaki nem akar önkéntes munkával helyi pénzt keresni, akkor forintért vegyen annyit, amennyire szüksége van az önkormányzati hozzájárulás fizetéséhez. A Rákos-patak rehabilitációjára fordítandó önkormányzati adóilleték mellett egyes tanúsított helyi boltokban vagy helyi szolgáltatóknál is fizethetnének a lakosok helyi pénzzel. Az elfogadóhelyek körét lehetne a már működő Zuglókártya nevű kedvezményrendszerre alapozni, a részt vevő vállalkozások pedig a körön belül tovább használhatnák fizetőeszközként az utalványokat, adhatnának belőlük az alkalmazottaknak béren felüli juttatást, vagy beválthatnák azokat forintra. Az önkormányzat közvetlenül is növelhetné a helyi pénz forgalmát, és ösztönözhetné annak használatát például azzal, ha lehetővé tenné, hogy a BVSC uszodában pangó szezon idején helyi pénzzel is lehessen jegyet vagy bérletet venni. A lényeg, hogy minden egyes forgalomba került helyipénz-utalványnak a fedezete valamilyen közérdekűen hasznos munka legyen, ami azt jelenti, hogy minél több van forgalomban, annál nagyobb kapacitást sikerült a városrendezési célok érdekében hasznosítani tulajdonképpen a költségvetés különösebb pluszterhelése nélkül. Ezáltal pedig több erőforrást lehetne a program elsődleges céljára, a Rákos-patak rehabilitációjára fordítani. A lakosság számára sem jelentene többletterhet a kötelezően helyi pénzben fizetendő hozzájárulás, amennyiben az a meglévő önkormányzati adók és illetékek egy részét váltaná ki, ugyanakkor az általa megvalósult városrendezés és az élhetőbb környezet előnyei mindenki számára érezhetőek lennének. Végül soron pedig opcionális lenne az új fizetőeszköz használata; aki nem akarja helyi pénzben fizetni a hozzájárulást, továbbra is adózhatna közvetve forintban azáltal, hogy nem megkeresi, hanem megvásárolja a helyi pénzt.

Amennyiben nemcsak a zuglói szakasz rendezése a cél, hanem a Rákos-patak egészének ökológiai rehabilitációja, akkor az összes érintett önkormányzat – Szada, Gödöllő, Isaszeg, Pécel, valamint a főváros XVII., X., XIV. és XIII. kerületei – kapacitását össze kell hangolni, aminek szintén célszerű eszköze lehetne egy nagyobb léptékű alternatív fizetőeszköz. Egy ilyen, szinte regionális – de mindenesetre kistérségi – jelentőségű projekt elsősorban már nem a lakosság, hanem inkább a környékbeli üzleti vállalkozások hozzájárulását igényelné, ezért azok számára lehetne előírni az alternatív fizetőeszközben történő adófizetést. Egy ilyen rendszert a vállalkozások közötti – ún. B2B – kereskedelmi hitelezési körök és a jóváírás-programok előnyeivel lehetne kombinálni, hogy az üzleti szempontból kedvező legyen a helyi vállalkozások számára is.

Egy helyi pénz fentiekben tárgyalt néhány lehetséges fajtáján túl természetesen számtalan egyéb létezik még, és jöhetne szóba attól (is) függően, hogy a kerületfejlesztés és a lakosság mire helyezi a hangsúlyt. Ami közös bennük, hogy a városrendezés számára egy olyan eszközt jelentenek, amivel elvileg sokkal jobban és (nem utolsósorban) fenntarthatóbban lehet kihasználni a meglévő belső

erőforrásokat, mint csak a hivatalos jegybanki pénz használatával, és emellett – ha már kellőképpen bejáratódott a használatuk – nem jelentenek külön terhet a költségvetés számára, sőt inkább tehermentesítik azt. Ebből a szempontból voltaképpen mindegy, hogy egy adott települést vagy településrészt mennyire mondunk fejlettnek, minden esetben érdemes – és talán kell is – foglalkozni a helyi kiegészítő fizetőeszközök lehetőségével, ami jó esetben konkrét tervezéshez, majd megvalósításhoz vezet.

4. Konklúzió

A pénzügyi-gazdasági globalizáció jelenlegi formája – amellyel szemben a szerző kritikus – olyan kényszermechanizmusokat jelent, amelyekhez kénytelenek a közpolitikai és a gazdasági szereplők igazodni, vagy ha úgy tetszik, engedelmessé válnak nekik. Ez a gyakorlat szükségszerűen vezet oda, hogy a rövid távú gazdasági érdekekért feláldoznak hosszú távú társadalmi és környezetpolitikai célokat. Ezzel szemben egy másfajta értékrend mentén konkrét közpolitikai célok megvalósítására kidolgozott helyi vagy regionális pénzek használata a hosszú távú és fenntartható fejlesztéspolitikát segítheti elő. Ebben a minőségükben az egyes kiegészítő fizetőeszközök a 21. század eleji városfejlesztési és területrendezési elvek megvalósításának lehetnek fontos eszközei, amire legutóbb már uniós szinten is felfigyeltek. Egyelőre sajnos inkább csak Nyugat-Európában találunk olyan jól működő példákat, amelyeket az önkormányzatok is támogatnak, pedig meglévő természeti és kulturális értékei alapján Közép- és Kelet-Európa ugyanúgy tekinthető gazdag térségnek. Fontos lenne ezért a különböző szinten lévő döntéshozóknak felismerni a helyi fizetőeszközök használatában rejlő lehetőségeket, illetve azok képességét arra, hogy elejét vegyék a helyi erőforrások kiáramlásának vagy kívülről történő kiaknázásának. Tanulmányunkban megvizsgáltuk Budapest XIV., Zugló nevű kerületének vonatkozásában egy esetleges és egyelőre teljesen fiktív helyi fizetőeszköz használatának az aktuális kerületfejlesztési célok megvalósításában betölthető lehetséges szerepét.

Következtetésként megállapítható, hogy akár Zuglót, akár más települést vagy településrészt veszünk alapul, az adott helység viszonyaiból kiindulva és a helyspecifikus körülmények mellett is hasonló fejlesztési kihívások és problémák fogalmazódnak meg, aminek nemcsak a kezeléséhez, hanem akár a helyi szintű megoldásához is hozzájárulhat egyes kiegészítő fizetőeszközök használata. Ezt legjobban akkor lehetne elérni, ha az önkormányzatok a közérdeket szem előtt tartó konszenzussal aktív támogatóivá, esetleg működtetőivé válnának az ilyen rendszereknek, amelyekbe magasabb, állami és/vagy európai uniós szintről érkező forrásokat is bevonnának, ezáltal jobban hasznosítva azokat.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- Community Currencies in Action (2015): *People Powered Money. Designing, developing & delivering community currencies*. London: New Economic Foundation. Letölthető: <http://communitycurrenciesinaction.eu/peoplepoweredmoney/>
- Enyedi György (2011): A városnövekedés szakaszai – újragondolva. In: *Tér és Társadalom* 2008/1. szám. 5-18.
- Európai Bizottság (2011): *Cities of tomorrow. Challenges, visions, ways forward*. Brüsszel: Regionális Politikai Főigazgatóság.
- Eurostat (2016): *Urban Europe. Statistics on cities, towns and suburbs*. Luxembourg: Publication office of the European Union.
- Liegey, V., Madelaine – S., Ondet, C. – Veillot, A. I. (2013): *Jólét gazdasági növekedés nélkül. A Nemnövekedés felé*. Budapest: Eszmélet Alapítvány.
- Lietaer, B. – Arnsperger, C. – Goerner, S. – Brunnhuber, S. (2015): *Pénz és fenntarthatóság. A hiányzó láncszem*. Római Klub Európai Szervezetének jelentése a Finance Watch és a World Business Academy részére. Budapest: Image Kft.
- Palasik Mária (2005): *Zugló: hetvenéves Budapest XIV. kerülete*. Budapest: Herminamező Polgári Köre.
- PwC csoport (szerk.) (2015): *Osztogatnak vagy fosztogatnak? – A sharing economy tényérése*. Letölthető: https://www.pwc.com/hu/hu/kiadvanyok/assets/pdf/sharing_economy.pdf
- Zuglói Lapok (2017.01.12.) 27 (1).

TOVÁBBI FORRÁSOK

- <http://lmv.hu/atalakulo-varosok/modell>
<https://transitionnetwork.org/>
<https://www.zuglo.hu/ligetbol-kerulet/>